

ค่าครองชีพที่สูงขึ้น มาตรฐานการครองชีพดีขึ้นด้วยหรือไม่?

เป้าหมายที่สำคัญประการหนึ่งของการบริหารจัดการทางเศรษฐกิจ คือ การยกระดับมาตรฐานการครองชีพให้ดีขึ้น (Better Living Standard) สำหรับประชาชนส่วนใหญ่ (หรือถ้าเป็นไปได้ สำหรับประชาชนทุกคนในประเทศ) แนวโน้มการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพ (Cost of Living) ที่แม้ว่าในเชิงของตัวเลขดัชนีชีวิตที่ประกาศอย่างเป็นทางการ จะปรับเพิ่มขึ้นไม่มากและเป็นไปอย่างค่อยเป็นค่อยไป (อัตราเงินเฟ้อยังคงอยู่ในช่วง 2.5-3.5% ในช่วงเวลาที่ผ่านมา) แต่ในความรู้สึกของประชาชนส่วนใหญ่กลับพบว่า ภาระค่าครองชีพที่ต้องแบกรับปรับเพิ่มขึ้นมากกว่าที่สะท้อนให้เห็นจากตัวเลขอัตราเงินเฟ้อ จนรู้สึกว่าการปรับค่าครองชีพเริ่มจะเป็นปัญหาที่ต้องจับตามองกันอย่างใกล้ชิดควบคู่ไปกับปัญหาการขยายตัวของหนี้ภาคครัวเรือน ซึ่งต้องติดตามต่อไปว่าจะขยายวงไปกระทบกับขีดความสามารถในการชำระหนี้ของครัวเรือนอย่างไรบ้าง

ดังนั้น จึงเป็นเรื่องที่น่าสนใจที่จะต้องติดตามว่าเมื่อค่าครองชีพในระบบเศรษฐกิจปรับสูงขึ้นแล้ว มาตรฐานการครองชีพของคนในระบบเศรษฐกิจจะดีขึ้น และจะได้รับผลกระทบอย่างไรในระยะต่อไป ซึ่งถ้าการปรับเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพนั้นไม่สามารถนำไปสู่มาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นของประชาชนส่วนใหญ่ในประเทศ ก็ย่อมจะเป็นสาเหตุสำคัญหนึ่งที่จะผลักดันให้ประเทศต้องเผชิญกับปัญหาทางเศรษฐกิจและสังคมอย่างรุนแรงได้ รวมทั้งการเป็นอุปสรรคต่อก้าวต่อไปของประเทศในการเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น

โดยปกติประเทศที่พัฒนาแล้วมีความเจริญทั้งทางด้านเศรษฐกิจและสังคม จะเป็นประเทศที่มีรายได้สูง และที่สำคัญมักจะมีมาตรฐานการครองชีพที่ดี ประชาชนมีคุณภาพชีวิตที่ดี สามารถเข้าถึงสินค้าและบริการขั้นพื้นฐานที่จำเป็นต่อการดำรงชีพได้อย่างสะดวกสบาย ฯลฯ สำหรับประเทศไทย ถ้าจะวิเคราะห์ปัญหาค่าครองชีพจากการปรับเพิ่มขึ้นของระดับราคาสินค้าก็จะพบว่า ความกดดันที่ทำให้ราคาปรับเพิ่มขึ้นในปัจจุบันนั้น ดูเหมือนจะมีแนวโน้มมาจากทางด้านอุปทาน (Supply Side) มากกว่าทางด้านอุปสงค์ (Demand Side) เพราะ

สถานการณ์ทางเศรษฐกิจทั้งภายในประเทศไทยเองและในระบบเศรษฐกิจโลก คงจะเป็นการยากลำบากที่เราจะได้เห็นการปรับเพิ่มขึ้นของอุปสงค์สินค้าอย่างก้าวกระโดดในลักษณะที่เกินกว่าอุปทานในระบบเศรษฐกิจจะสามารถปรับเพิ่มขึ้นเพื่อตอบสนองต่อปริมาณอุปสงค์ที่เพิ่มขึ้นนั้นได้ อย่างน้อยในระยะสั้นจนเกินส่วนเกินอุปสงค์ (Excess Demand) และกดดันให้ราคาต้องปรับเพิ่มขึ้น

ในขณะเดียวกัน ประเทศไทยเอง รวมทั้งประเทศกำลังพัฒนาอื่นๆ อีกหลายประเทศ โดยเฉพาะอย่างยิ่งประเทศกำลังพัฒนาที่ได้ชื่อว่าเป็น Emerging Economy ที่ถือได้ว่าเป็นประเทศที่มีการพัฒนาทางเศรษฐกิจได้อย่างรวดเร็วในช่วงเวลาที่ผ่านมา และหลายประเทศมีศักยภาพที่จะพัฒนาต่อไปเป็นประเทศพัฒนาแล้ว (Developed Economy) ได้ต่อไปในอนาคต ประเทศเหล่านี้ล้วนกำลังเผชิญกับอุปสรรคต่อการพัฒนาที่นอกเหนือไปจากการทำให้เกิดการขยายตัวทางเศรษฐกิจ และการรักษาระดับของการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจเพียงเท่านั้น ความท้าทายเหล่านั้นปรากฏให้เห็นในรูปของต้นทุนการผลิตที่เพิ่มมากขึ้น ไม่ว่าจะเป็นต้นทุนทางสังคมที่เดิมไม่ได้มีการนำมารวมเป็นต้นทุนการผลิต เช่น ต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อมและการกำจัดมลพิษ ฯลฯ หรืออาจจะเป็นต้นทุนที่เพิ่มขึ้นจากการที่ผู้ผลิตต้องมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคมากขึ้นต่อผู้บริโภค เช่น การรักษาระดับคุณภาพมาตรฐานสินค้าแทนที่จะเป็นการเอาเปรียบผู้บริโภคโดยการผลิตสินค้าด้วยคุณภาพ ฯลฯ ซึ่งจะเห็นได้จากระเบียบมาตรการต่างๆ ในการให้การคุ้มครองผู้บริโภคในทางกลับกัน ผู้บริโภคเองก็ต้องตระหนักและมีความรับผิดชอบต่อผู้บริโภคเพียงพอที่จะเข้าใจได้ว่าการดำเนินการตามมาตรการต่างๆ ที่มีความเข้มงวดมากขึ้นนั้น ย่อมมีผลทำให้ต้นทุนการผลิตสูงขึ้น และเป็นภาระของผู้บริโภคที่จะต้องยอมรับ เพราะอยู่ในฐานะของผู้ได้รับประโยชน์ การเรียกร้องของผู้บริโภคบางคนหรือบางกลุ่มโดยเอาผลประโยชน์ของตนเป็นหลัก ย่อมมีผลกระทบต่อผู้บริโภคท่านอื่นๆ ในรูปของราคาสินค้าที่ต้องปรับเพิ่มขึ้นตามต้นทุนที่สูงขึ้น

อย่างไรก็ตาม ถ้าวิเคราะห์จากโครงสร้างของ



ต้นทุนการผลิตที่ปรับเพิ่มขึ้น มักจะพบว่าราคาสินค้าจะปรับเพิ่มขึ้นตามต้นทุนการผลิต ซึ่งอาจแยกเป็น 2 กลุ่ม คือ ต้นทุนในกลุ่มแรก เป็นการเพิ่มขึ้นของต้นทุนที่มีสาเหตุมาจากค่าตอบแทนของปัจจัยการผลิตที่สูงขึ้น สอดคล้องกับผลิตภาพ (Productivity) ที่เพิ่มขึ้น การเพิ่มขึ้นของราคาจากสาเหตุนี้ ไม่น่าจะก่อให้เกิดปัญหาทางเศรษฐกิจมากนัก เพราะเป็นการปรับเพิ่มขึ้นทางด้านรายได้ควบคู่ไปกับต้นทุนในการครองชีพหรือค่าครองชีพ ปัญหาทางเศรษฐกิจจึงเป็นเพียงประเด็นสำหรับกลุ่มคนในระบบเศรษฐกิจที่ไม่สามารถยกระดับผลิตภาพได้ทัน ก็จะถูกทดแทนด้วยปัจจัยการผลิตอื่น หรือไม่สามารถสร้างรายได้ให้เพิ่มขึ้นได้ทันกับค่าครองชีพที่เพิ่มสูงขึ้นก่อให้เกิดปัญหาการว่างงาน ปัญหาชุมชนแออัด และปัญหาสังคมอื่นๆ ที่เกี่ยวเนื่องกัน เช่น ปัญหาอาชญากรรม ปัญหาการทุจริตคอร์รัปชัน ฯลฯ ตามมาอีกหลายปัญหาด้วยกัน

ต้นทุนในกลุ่มที่สอง เป็นต้นทุนทางสังคม การปฏิบัติตามกฎระเบียบที่เข้มงวดมากขึ้น ที่สำคัญได้แก่ ต้นทุนทางด้านสิ่งแวดล้อม และที่เกี่ยวข้องกับการรักษาสุขภาพแวดล้อม หรือลดมลพิษที่อาจจะเกิดขึ้นจากกระบวนการผลิต ซึ่งเป็นต้นทุนที่มักจะถูกมองข้ามในอดีตที่ประเทศมุ่งเน้นไปกับการสร้างการเจริญเติบโตทางเศรษฐกิจและการยกระดับรายได้ของคนภายในประเทศ เพราะเป็นต้นทุนที่เกี่ยวข้องกับการอยู่ร่วมกันเป็นสังคม ส่วนมากการหลีกเลี่ยงต้นทุนลักษณะนี้จะเป็นประโยชน์ต่อตัวบุคคล (Individual Benefit) แต่จะก่อให้เกิดความเสียหายกับสังคมโดยรวม ดังนั้น ต้นทุนในกลุ่มนี้จึงมักจะมีลักษณะเป็นต้นทุนเพื่อยกระดับมาตรฐานการครองชีพ หรือยกระดับคุณภาพชีวิตให้ดีขึ้น ความท้าทายของการเพิ่มขึ้นของต้นทุนในกลุ่มนี้จึงเป็นเรื่องความร่วมมือในการรองรับแรงกดดันจากค่าครองชีพที่ต้องปรับเพิ่มขึ้น ประชาชนโดยส่วนใหญ่ (ไม่ใช่ประชาชนโดยเฉลี่ย) สามารถแบกรับภาระ และมีความเต็มใจจะแบกรับภาระที่เพิ่มขึ้นนี้เพื่อคุณภาพชีวิตและสังคมที่ดีขึ้นหรือไม่ เพียงใด และสังคมโดยรวมจะมีแนวทางอย่างไรในการให้ความช่วยเหลือกับกลุ่มคนที่ไม่สามารถแบกรับภาระที่เพิ่มขึ้นนี้ได้ จึงอาจจะจำยอมหรือเต็มใจที่จะใช้ชีวิตที่มีคุณภาพต่อยกกว่า แต่มีภาระที่ต้องแบกรับน้อยกว่า คำถาม

เหล่านี้เป็นคำถามที่สังคมโดยรวมต้องพยายามแสวงหาคำตอบ เพราะประเทศไทยกำลังอยู่ในช่วงเปลี่ยนผ่านที่สำคัญในการก้าวไปสู่การเป็นประเทศที่มีระดับการพัฒนาที่สูงขึ้น ที่ไม่ได้เป็นเพียงแค่การที่ประชากรของประเทศมีรายได้โดยเฉลี่ยสูงขึ้นเพียงเท่านั้น แต่จะเป็นสังคมที่มีสภาพความเป็นอยู่ที่ดี เป็นสังคมน่าอยู่และเป็นเศรษฐกิจที่มีความยั่งยืน

ดังนั้น ประเด็นในเรื่องค่าครองชีพสำหรับการกำหนดนโยบายทางเศรษฐกิจ จึงไม่ใช่เพียงแค่การตั้งเป้าหมายเพียงลดหรือบรรเทาค่าครองชีพให้กับประชาชนเท่านั้น เพราะเป้าหมายดังกล่าวเป็นเพียงเป้าหมายในระยะสั้น การแก้ปัญหาค่าครองชีพในระยะยาวอย่างยั่งยืน น่าจะได้คำนึงถึงคำถามที่สำคัญสำหรับสังคมไทยโดยรวม คือ “เรา” (ประชาชนโดยส่วนใหญ่) จะยอมรับต้นทุนค่าครองชีพที่จะต้องปรับเพิ่มขึ้นได้ดีเพียงใด และคนส่วนใหญ่ของสังคมมีศักยภาพพอที่จะรองรับการปรับเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพหรือไม่ ที่น่ากลัวที่สุด คือ ถ้ามีคนบางกลุ่มในระบบเศรษฐกิจได้รับประโยชน์จากมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นมากกว่าค่าครองชีพที่ปรับเพิ่มขึ้น ในขณะที่คนอีกกลุ่มหนึ่งในระบบเศรษฐกิจกลับมีค่าครองชีพที่ปรับเพิ่มขึ้นมากกว่าระดับหรือคุณภาพของมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้น ก็อาจจะเป็นสาเหตุสำคัญของการเกิดความขัดแย้งจากความเหลื่อมล้ำ ความรู้สึกไม่เท่าเทียม และการถูกเอารัดเอาเปรียบ ความไม่พร้อมของคนส่วนใหญ่ในประเทศในการรองรับค่าครองชีพที่สูงขึ้นตามมาตรฐานการครองชีพที่ดีขึ้นนั้น เป็นเหตุผลสำคัญประการหนึ่งที่ทำให้ประเทศกำลังพัฒนาหลายประเทศต้องตกอยู่ในกับดักประเทศที่มีรายได้ปานกลางเป็นเวลานาน แล้วไม่สามารถผลักดันให้ประเทศก้าวต่อไปเป็นประเทศพัฒนาแล้วได้

นอกจากนี้ ผลกระทบจากค่าครองชีพที่ปรับเพิ่มขึ้นจะมีความรุนแรงมากขึ้นเป็นทวีคูณ ถ้าการเพิ่มขึ้นของค่าครองชีพนั้น ไม่ได้มีส่วนสนับสนุนให้มีการยกระดับมาตรฐานการครองชีพของคนในประเทศเลย เพราะเท่ากับการพัฒนาทางเศรษฐกิจของประเทศนั้นเกิดการสูญเปล่า ซึ่งจะเป็นอุปสรรคสำคัญต่อการพัฒนาเศรษฐกิจและศักยภาพของประเทศในอนาคตด้วย ■